

Sociaal werk en mensenrechten

*Siebren Nachtergaele, Didier Reynaert, Hildegard Gobeyn,
Nadine De Stercke en Rudi Roose*

Acco Leuven / Den Haag

Eerste uitgave: 2017
Tweede druk: 2018

Gepubliceerd door
Uitgeverij Acco, Blijde Inkomststraat 22, 3000 Leuven, België
E-mail: uitgeverij@acco.be – Website: www.acco.be

Voor Nederland:
Acco Nederland, Westvlietweg 67 F, 2495 AA Den Haag, Nederland
E-mail: info@uitgeverijacco.nl

Omslagfoto en foto's binnenwerk: Tijs Van Steenberghe <http://www.tijsvansteenbergh.com>
Omslagontwerp: www.frisco-ontwerpbureau.be

© 2017 by Acco (Academische Coöperatieve Vennootschap cvba), Leuven (België)
Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever heeft geprobeerd alle rechthebbenden voor het copyright op te sporen. Mogelijk is dat niet overal gelukt. Wie toch denkt rechten te kunnen doen gelden, kan contact opnemen met de uitgever.

Inhoud

Inleiding	9
1. Mensenrechten als sociaal-politiek referentiekader voor het sociaal werk	19
1. Inleiding	21
2. Van tekortkomingen naar mogelijkheden	22
3. Van sociale controle naar emancipatie	24
4. Van (overheids)paternalisme naar gebruikersparticipatie	26
5. Van privaat naar publiek	28
6. Van selectiviteit naar universaliteit	30
7. Actuele tendensen in de ontwikkeling van gunst naar recht	32
7.1. Juridisering van maatschappelijke problemen	32
7.2. Conditionalisering van sociale grondrechten	33
7.3. Vermaatschappelijking in de participatiesamenleving	34
7.4. Vermarkting van het sociaal werk	35
8. Conclusie	36
2. Mensenrechten als handelingskader voor het sociaal werk	39
1. Inleiding	41
2. Mensenrechten als sociale constructies	43
3. Bouwstenen voor een handelingskader	47
3.1. Systeemwereldgericht handelen	47
3.2. Leefwereldgericht handelen	50
3.3. Participatief handelen	52
3.4. Politiserend handelen	54
3.5. Ontgrenzend handelen	56
4. Conclusie	59
3. Systeemwereldgericht handelen	61
1. Inleiding	63
2. Mensenrechten en de rol van de overheid	64
3. Categoriele of universele systemen?	67
4. De toegankelijkheid van systemen	69

5. De conditionalisering van mensenrechten	72
6. Conclusie	74
4. Leefwereldgericht handelen	77
1. Inleiding	79
2. Een vinger aan de pols over ervaringen van onrecht	80
3. Leefwereldverbindend handelen	87
4. Valkuilen van leefwereldgericht handelen	90
4.1. Leefwereldgericht handelen: het gevaar van blikvernaauwing	90
4.2. Leefwereldgericht handelen en de rol van de sociaal werker	90
5. Conclusie	93
5. Participatief handelen	95
1. Inleiding	97
2. Van participatief handelen als ontmoeting...	98
3. Over participatief handelen als inspraak en beleidsbeïnvloeding...	100
4. Naar participatief handelen als deelnemen aan de samenleving	101
5. Participatief handelen als dialogische basishouding	104
6. Valkuilen van participatief handelen	106
6.1. Participatie: een praktijk van in- en uitsluiting	106
6.2. Participatie: een praktijk van macht krijgen en macht nemen	107
6.3. Participatie: een praktijk van het woord voeren of woordvoerder zijn	108
7. Conclusie	113
6. Politiserend handelen	115
1. Inleiding	117
2. Van een individuele kwestie naar een collectieve kwestie	118
3. Tegensprekelijkheid als basis voor politiserend handelen	122
4. Politiserend handelen: een defensieve versus een pro-actieve aanpak	124
5. Over 'zelf-politisering' en 'de-politisering' van het sociaal werk	129
6. Conclusie	132
7. Ontgrenzend handelen	135
1. Inleiding	137
2. Over eilanden, kokers en structuren	138
3. Discretionaire ruimte als hefboom voor ontgrenzing	140
4. Ontgrenzend handelen als verbindend en integraal werken	144
5. Conclusie	149

INHOUD

8. Conclusie	151
1. Het realiseren van mensenrechten is een individueel en collectief leerproces...	153
2. ...dat vorm krijgt in de praktijk van het sociaal werk als een 'sociaal-politiek forum'...	154
3. ...waarbij in het streven naar rechtvaardigheid en menswaardigheid spanning ontstaat tussen de onderscheiden bouwstenen.	154
9. Epiloog	157
10. Literatuurlijst	161
Dankwoord	165
Aan dit boek werkten mee	167

Inleiding

“Principes van sociale rechtvaardigheid, mensenrechten, collectieve verantwoordelijkheid en respect voor diversiteiten staan centraal in het sociaal werk.”

Mensenrechten vormen het fundament van het sociaal werk. Sociaal werkers worden verondersteld menselijke waardigheid en sociale rechtvaardigheid na te streven en sociale ongelijkheid te bestrijden. Dit staat ook in de internationale definitie van sociaal werk:

*Sociaal werk is een op de praktijk gebaseerd beroep en een academische discipline die sociale verandering en sociale ontwikkeling promoot, evenals sociale cohesie en de empowerment en bevrijding van mensen. **Principes van sociale rechtvaardigheid, mensenrechten, collectieve verantwoordelijkheid en respect voor diversiteiten staan centraal in het sociaal werk.** Onderbouwd door theorieën van sociaal werk, de sociale en de humane wetenschappen en door lokale kennis, engageert sociaal werk mensen en structuren om de uitdagingen van het leven aan te gaan en het welzijn te verhogen.¹*

Daarom wordt het sociaal werk ook wel een ‘mensenrechtenberoep’ genoemd.

Mensenrechten als sociaal-politiek kader voor het sociaal werk

Aandacht voor een mensenrechtenbenadering in het sociaal werk komt er voornamelijk na de Tweede Wereldoorlog. De aanvaarding van de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens in 1948 speelt hierin een belangrijke rol. Deze Verklaring is een voorlopig sluitstuk in een eeuwenlang streven naar een grotere vrijheid, gelijkheid en solidariteit. De bakens van dit streven werden uitgezet aan het einde van de achttiende eeuw tijdens de periode van de Verlichting. De Amerikaanse *Declaration of Independence* (1776) en de Franse *Déclaration des droits de l'homme et du citoyen* (1789) inspireerden sociale bewegingen in hun sociale strijd voor gelijke rechten. De Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (UVRM) erkent deze gelijke rechten voor elke burger, waardoor dit document tot op vandaag de belangrijkste standaarden bevat die concreet vormgeven aan het streven naar menselijke waardigheid en sociale rechtvaardigheid. De UVRM inspireerde andere bakens in de geschiedenis van de mensenrechten die vandaag de dag ook een grote impact hebben op onze samenleving, zoals het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM, 1950) of artikel 23 van de Belgische Grondwet die de sociale grondrechten omvat.

Na de Tweede Wereldoorlog worden mensenrechten het sociaal-politieke kader van onze westerse verzorgingsstaat. Menschenrechten worden hierbij gezien als een instrument tot maatschappelijke (her)verdeling van hulpbronnen in het bestrijden van ongelijkheid. Meteen werd hiermee ook de grondslag uitgetekend van het sociaal werk. Van oudsher heeft het sociaal werk zijn wortels in de armenzorg en in humanistische bekommernissen voor minderbedeelden in de samenleving. Met de

ontwikkeling van het referentiekader van de mensenrechten kreeg het sociaal werk na de Tweede Wereldoorlog een duidelijk sociaal-politiek referentiepunt mee voor zijn maatschappelijke oriëntatie, namelijk bijdragen aan de realisatie van menselijke waardigheid en sociale rechtvaardigheid. Deze ontwikkeling wordt in het sociaal werk ook wel omschreven als een paradigmawissel van 'gunst' naar 'recht': een ontwikkeling van sociaal werk vanuit filantropische of caritatieve initiatieven, waarbij de behoeftige de aandacht moet verdienen, naar sociale en culturele ontplooiing als een fundamenteel recht.

Mensenrechten als handelingskader voor het sociaal werk

Ondanks de positieve waardering die wordt toegekend aan deze ontwikkeling naar een mensenrechtenbenadering in het sociaal werk, staan deze mensenrechten heden ten dage op tal van gronden ter discussie. We denken hierbij aan de tendens naar een grotere *conditionalisering* van sociale grondrechten waarbij rechten gekoppeld worden aan een aantal voorwaarden die moeten worden vervuld vooraleer aanspraak kan worden gemaakt op deze rechten. Een ander discussiepunt gaat over de vraag in welke mate mensenrechten een *absoluut karakter* hebben. Beginselen zoals het beschermen van de privacy als fundamenteel mensenrecht komen alsmaar vaker in conflict met concurrerende rechtsaanspraken, zoals het beschermen van de veiligheid. Verder gaat de maatschappelijke individualisering gepaard met een verhoogde mate van *juridisering* van mensenrechten, waarbij juridische regels worden ingeroepen als antwoord op samenlevingsproblemen. Een mensenrechtenbenadering in het sociaal werk lijkt zich ook niet te kunnen ontdoen van de dynamiek van *sociale controle*. Van oudsher wordt het sociaal werk gekenmerkt door haar dubbel karakter: emanciperend, maar tegelijk ook controlerend. Mensenrechten in het sociaal werk lijken mee verder vorm te geven aan dit dubbel karakter, voornamelijk op het terrein van normafwijkend gedrag. Ontwikkelingen naar *vermaatschappelijking van de zorg*, veelal ingegeven door het streven naar de organisatie van de zorg in de nabijheid van zorgvragers als uiting van een meer menswaardige zorg, lijken zich niet te kunnen onttrekken aan een zich wijzigende verzorgingsstaat. Deze verzorgingsstaat transformeert zich alsmaar meer naar een participatiesamenleving waar de verantwoordelijkheid voor de realisatie van mensenrechten verder verschuift van de publieke sfeer (de overheid) naar de private sfeer (mantelzorg, sociale netwerken...). Binnen die private sfeer zien we in Vlaanderen een nieuw domein ontwikkelen in het sociaal werk, met name de commerciële sfeer. De realisatie van mensenrechten wordt vandaag ook uitgedaagd door tendensen van *vermarkting* van het sociaal werk, waar commerciële actoren de maatschappelijke dienstverlening voor hun rekening nemen. We komen op deze ontwikkelingen nog verder terug in het boek.

Wat deze discussiepunten duidelijk maken is dat mensenrechten in het sociaal werk op diverse manieren kunnen worden gelezen en geïnterpreteerd. Internationale mensenrechteninstrumenten zoals de UVRM zijn 'slechts' algemene principes die het streven naar menswaardigheid en sociale rechtvaardigheid concretiseren. Deze principes hebben op hun beurt verdere concretisering nodig in de praktijk van het sociaal werk. Het is net in deze diversiteit aan praktijken van het sociaal werk dat mensenrechten verder vertaald, geïnterpreteerd en geconstrueerd worden. Elke interpretatie van mensenrechten gaat uit van een aantal assumpties, vooronderstellingen die in de praktijk van het sociaal werk aanwezig zijn. Vooronderstellingen over de samenleving, over verantwoordelijkheid en kwetsbaarheid, over goed sociaal werk, over gebruikers van (welzijns)voorzieningen, ... die de concretisering van mensenrechten in de ene of de andere richting sturen. Richtingen die erg van elkaar kunnen verschillen en die ook erg verschillende effecten kunnen genereren.

In het boek gaan we uitgebreid in op dit constructieproces van mensenrechten door het sociaal werk, maar een kort voorbeeld kan dit nu al enigszins duidelijk maken. Laat ons even teruggrijpen naar een mensenrechtenbenadering als kader in de strijd tegen kinderarmoede. De voorbije decennia werd de problematiek van kinderarmoede gezien als een urgent, maatschappelijk probleem, ingegeven door het stijgende aantal kinderen en jongeren die opgroeien in armoede. Maatregelen in de strijd tegen kinderarmoede worden vaak gebaseerd op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Kinderarmoede wordt hierbij gezien als een schending van de rechten van kinderen. Vanuit een mensenrechtenbenadering op kinderarmoede wordt gewezen op het feit dat een overheid gebonden is om maatregelen te nemen die kinderarmoede tegengaan. De overheid dient met andere woorden kinderen te beschermen tegen armoede en ondersteuning te bieden aan kinderen die in armoede leven door het uitbouwen van een sociaal beleid. Zo kan een overheid voorzien in een verhoogde kinderbijslag voor kinderen die in armoede leven, of een studietoelage voorzien om de schoolkosten te dekken. Een mensenrechtenbenadering op kinderarmoede is echter niet zo neutraal als op het eerste zicht lijkt. Zo kunnen mensenrechten op een eerder 'minimalistische' manier worden gelezen en geïnterpreteerd. Dit houdt de veronderstelling in dat kinderarmoede een probleem is voor het kind. Bijgevolg dient ondersteuning gericht te zijn op kindspecifieke domeinen zoals kinderopvang, onderwijs, jeugdwerk, jeugdhulpverlening, ... Hoewel deze voorzieningen een belangrijke bijdrage kunnen leveren in de strijd tegen kinderarmoede, riskeert een beleid dat zich voornamelijk richt op deze sectoren 'losgeknipt' te worden van de sociaal-economische positie van de ouders. Kinderarmoede wordt dan gezien als een opvoedingsprobleem, waarbij instituties die opvoedingsondersteuning bieden moeten compenseren wat kinderen in hun thuissituatie tekortkomen. Ouders komen in deze benadering hoofdzakelijk in beeld vanuit hun tekortkomingen in de opvoeding van hun kinderen.

Een ‘maximalistische’ benadering op kinderrechten en kinderarmoede houdt in dat niet enkel naar de positie van kinderen wordt gekeken, maar evengoed naar de gezinscontext waarin deze kinderen opgroeien. Kinderarmoede is dan niet louter een probleem van het kind, maar heeft te maken met de sociaal-economische positie van de ouders. Het aanpakken van kinderarmoede is dan niet louter een probleem van kindspecifieke sectoren als onderwijs en kinderopvang, maar gaat minstens zo veel over een rechtvaardig arbeidsmarktbeleid voor ouders, een huisvestingsbeleid, een toegankelijk gezondheidsbeleid, ... Een minimalistische interpretatie van mensenrechten op kinderarmoede dreigt deze meer structurele component, die aanleiding kan geven tot armoede, uit het oog te verliezen.ⁱⁱ

Wat dit voorbeeld en verschillende interpretaties van mensenrechten aantonen, is dat mensenrechten in het sociaal werk worden ‘gecreëerd’. In het dagelijks handelen van het sociaal werk wordt aan mensenrechten vormgegeven. Via allerhande initiatieven en interventies ontwikkelt het sociaal werk praktijken waarbij wordt ingegrepen op de levenssituatie van mensen waardoor mensenrechten worden geconstrueerd. Deze constructies van mensenrechten in het sociaal werk leiden niet per definitie tot een grotere menswaardigheid of sociale rechtvaardigheid. Hoewel ze waarschijnlijk worden vormgegeven met de beste bedoelingen, blijken sommige van deze constructies achteraf niet altijd op een juiste of positieve manier uit te draaien voor gebruikers. Integendeel, sommige interpretaties en constructies van mensenrechten kunnen bijdragen tot een verdere uitsluiting van mensen. Terugkerend naar het voorbeeld van kinderarmoede dreigen in een minimalistische benadering op mensenrechten ouders te worden geculpabiliseerd als slechte ouders omwille van de levensomstandigheden waarin hun kinderen opgroeien.

Hoe mensenrechten vorm krijgen, welke constructies van mensenrechten er worden gemaakt in het sociaal werk en wat dit betekent voor gebruikers van sociaal werkpraktijken staat centraal in dit boek. Dit boek heeft tot doel bij te dragen aan de ontwikkeling van een handelingskader voor de realisatie van mensenrechten in het sociaal werk. Tot op vandaag is er weinig inzicht in de wijze waarop mensenrechten vormgeven aan het sociaal werk, hoewel wordt gesteld dat mensenrechten fundamenteel zijn voor het sociaal werk. Zo fundamenteel dat sociaal werk wordt gezien als een mensenrechtenberoep. Evenmin is er weinig degelijk educatief materiaal ter beschikking voor zowel studenten als praktijkwerkers over hoe mensenrechten vorm krijgen in het sociaal werk.

Mensenrechten als individueel en collectief leerproces

Dit boek is een van de resultaten van het Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO) ‘Sociaal Werk en Mensenrechten’ dat tussen 2013 en 2016 werd uitgevoerd aan de Hogeschool Gent, in samenwerking met de Universiteit Gent. Het onderzoeksproject

had tot doel inzicht te krijgen in de wijze waarop mensenrechten in de praktijk van het sociaal werk vorm krijgen of kunnen krijgen. De centrale visie van waaruit dit onderzoek vertrok en die ook vervat zit in dit boek, is de idee dat mensenrechten *‘een individueel en collectief leerproces’* zijn. Zowel de erkenning van de individuele mogelijkheden van mensen, als de collectieve verantwoordelijkheid van een samenleving is van belang in de realisatie van mensenrechten. Mensenrechten kunnen slechts worden gerealiseerd wanneer mensen worden ondersteund in hun individuele handelingskeuzes door een collectief netwerk van initiatieven en voorzieningen, dat hen aanspreekt in hun streven naar het nemen van verantwoordelijkheid en daarmee ook het streven naar een menswaardig bestaan. Met de focus op het *leerproces* wordt gewezen op het feit dat hoe mensenrechten kunnen worden begrepen en geïnterpreteerd niet van tevoren vastligt, maar dat een besef van menswaardig bestaan slechts vorm krijgt in de interactie van mensen met hun leefwereld.

Deze visie op mensenrechten als een individueel en collectief leerproces sluit nauw aan bij de notie ‘samenlevingsopbouw’. Samenlevingsopbouw verwijst hier in eerste instantie niet naar een sector of methodiek, maar naar een benadering waarbij sociale interventies worden opgezet in de lokale samenleving om te werken aan collectieve samenlevingsproblemen. Participatie van burgers, van lokale organisaties of van informele netwerken krijgen hierin een centrale plaats. Deze benadering op mensenrechten vanuit lokale samenlevingsverbanden sluit aan bij een contextueel perspectief op mensenrechten en sociaal werk zoals dit vorm krijgt onder de naam *‘human rights from below’*ⁱⁱⁱ of een ‘leefwereldbenadering’ op mensenrechten. Een benadering waar dit boek bij aansluit en mee vorm aan wil geven.

Voor het onderzoek werd samengewerkt met Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen. Samenlevingsopbouw is een interessante praktijk voor de studie van mensenrechten in het sociaal werk omdat die zichzelf uitdrukkelijk profileert als een mensenrechtenpraktijk. In oktober 2010 ontwikkelden de acht regionale instituten voor Samenlevingsopbouw, samen met Samenlevingsopbouw Vlaanderen, een duidelijke identiteit van de sector: het referentiekader Samenlevingsopbouw.^{iv} Samenlevingsopbouw Vlaanderen definieert haar maatschappelijke opdracht als het bijdragen tot de realisatie van *“het recht op een menswaardig bestaan voor iedereen, in de eerste plaats voor mensen in maatschappelijk kwetsbare posities”*. Met dit referentiekader profileert Samenlevingsopbouw haar werk zeer uitdrukkelijk vanuit een mensenrechtenbenadering. Kenmerkend voor deze profilering als mensenrechtenpraktijk is de ontgrenzende werking van Samenlevingsopbouw. Hoewel Samenlevingsopbouw bestaat als een eigen sector in het werkveld, beperkt haar werking zich niet tot de grenzen van dit werkveld. Typisch voor het werk van Samenlevingsopbouw is dat ze partnerschappen aangaat op het terrein met tal van actoren uit zeer diverse sectoren. In de praktijk werkt Samenlevingsopbouw vanuit sociale kwesties die als een gedeelde bekommernis worden ervaren, eerder dan vanuit het aanbod van een geïnstitutionaliseerde sector.

Tevens staat participatief werken met de doelgroep als werkingsprincipe centraal in het werk van Samenlevingsopbouw. Ook dit is een uitgangspunt dat expliciet wordt gethematiseerd vanuit een mensenrechtenkader.

Hoewel mensenrechten over zeer veel levensdomeinen gaan, werd in het kader van het PWO-onderzoek gefocust op twee thema's: onderwijsopbouwwerk en wonen. Deze thema's sluiten aan bij de beleidsplanning en prioriteiten van Samenlevingsopbouw (Oost-)Vlaanderen, maar moeten tegelijk als exemplarisch worden gezien voor onderzoek naar de wijze waarop mensenrechten vorm krijgen in het sociaal werk.

Leeswijzer

Bij het openslaan van dit boek willen we graag enkele handvatten aanreiken om het boek door te nemen. Je kunt ervoor opteren om er een hoofdstuk uit te lichten dat je aanspreekt, zoals bijvoorbeeld het hoofdstuk 'Politisierend handelen'. Dit gaan we zeker niet ontraden, maar dan bestaat het risico dat er slechts een deel van het volledige plaatje wordt belicht en de insteek van het boek, namelijk een grondrechtenbenadering in het sociaal werk, verloren lijkt te gaan. Om de grondrechtenbenadering ten volle te kunnen volgen raden we aan om te starten met de eerste twee hoofdstukken, om de relatie en synergie tussen de verschillende bouwstenen niet te verliezen. Het draait immers niet om 'politisierend handelen' an sich, maar om 'politisierend handelen' binnen een grondrechtenbenadering. De eerste twee hoofdstukken van dit boek zijn eerder theoretisch van aard. In het eerste hoofdstuk wordt de paradigmawissel van 'gunst' naar 'recht' uitgediept. Deze ontwikkeling zette immers de sociaal-politieke lijnen uit waarbinnen mensenrechten in het sociaal werk op de agenda kwamen.

In het tweede hoofdstuk worden de bouwstenen voor een handelingskader voor mensenrechten in het sociaal werk aangekaart: (1) systeemwereldgericht handelen; (2) leefwereldgericht handelen; (3) participatief handelen; (4) politiserend handelen en (5) ontgrenzend handelen.

In de daaropvolgende vijf hoofdstukken worden deze bouwstenen verder verlevendigd op basis van het onderzoeksmateriaal. Doorheen deze hoofdstukken worden inspirerende praktijken voorgesteld die elk op hun eigen manier vanuit een eigen visie trachten vorm te geven aan mensenrechten. We noemen ze heel bewust 'inspirerende praktijken' en geen 'goede praktijken'. Niet omdat deze praktijken niet goed zouden zijn. Wel omdat wat verondersteld wordt goed te zijn aan deze praktijken niet zomaar kan worden overgenomen in de eigen praktijk. Telkens zal moeten nagegaan worden hoe de kenmerken van deze praktijken kunnen worden vertaald in de eigen context, afhankelijk van de kenmerken van deze context. Dit sluit aan bij de centrale visie van dit boek, waar we mensenrechten beschouwen als een lokaal leerproces.

Elk hoofdstuk eindigt met kritisch-reflexieve vragen die de kerngedachten van het hoofdstuk behelzen. Dit is zowel voor studenten handig om de kerngedachten van het hoofdstuk te kunnen overzien, als voor praktijkwerkers om de praktijktoets te kunnen voeren op basis van enkele richtvragen.

In het concluderend hoofdstuk gaan we in op een aantal spanningsvelden die voorkomen in het werken met deze bouwstenen onder de noemer ‘mensenrechten als individueel en collectief leerproces’. We tonen hoe het tegen elkaar ‘aanschuren’ van deze bouwstenen het werken vanuit mensenrechten in het sociaal werk een ambigue praktijk maakt.

Met dit boek hopen we een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van een mensenrechtenbenadering in het sociaal werk. We streven er met dit boek meer concreet naar duidelijk te maken dat sociaal werk als mensenrechtenpraktijk geen neutrale waarden- of machtsvrije praktijk is, maar essentieel een sociaal, politiek en ethisch karakter heeft. Een mensenrechtenbenadering in het sociaal werk moet aandacht hebben voor maatschappelijke omstandigheden, sociale patronen, regels en machtsverhoudingen. Ze moet erop gericht zijn om deze in beeld te brengen en te coderen zodat belanghebbenden leren zich te positioneren ten aanzien van deze regels en patronen. Een dergelijke mensenrechtenbenadering vereist het bevragen van bestaande machtsrelaties, met als doel deze machtsrelaties te wijzigen in de richting van een groter respect voor de menselijke waardigheid. Met dit boek proberen we handvatten aan te reiken om dit sociaal, politiek en ethisch karakter van een mensenrechtenbenadering in het sociaal werk vorm te geven. In die zin wensen we met dit boek ook een bijdrage te leveren aan de idee dat mensenrechten een handelingskader vormen voor het sociaal werk. Mensenrechten in het sociaal werk kunnen bijdragen om uitsluiting van mensen in de samenleving op te heffen, en sociale rechtvaardigheid en menselijke waardigheid mee te realiseren.

-
- i. *De originele Engelstalige versie van de definitie luidt: "Social work is a practice-based profession and an academic discipline that promotes social change and development, social cohesion, and the empowerment and liberation of people. Principles of social justice, human rights, collective responsibility and respect for diversities are central to social work. Underpinned by theories of social work, social sciences, humanities and indigenous knowledge, social work engages people and structures to address life challenges and enhance wellbeing. The above definition may be amplified at national and/or regional levels". Geraadpleegd op 25 mei 2017 op <http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work>*
  - ii. Dit voorbeeld is gebaseerd op het boek *Kansarm maar niet kansloos. Een grondrechtenbenadering van kinderarmoede* (2017) van Formesyn, N.; Hennion, W.; Reynaert, D.; Nachtergaele, S.; Roets, G.; en Roose, R., uitgegeven bij Acco.
  - iii. Ife, J. (2009). *Human rights from below: Achieving rights through community development*. Cambridge University Press.
  - iv. Samenlevingsopbouw Vlaanderen (2011). *Aan de Slag met het referentiekader Samenlevingsopbouw*, Brussel: eigen uitgave.

p P, r i v a a t m o g e l i j k h e d e n g

u
B,
l
l
e
k,
C,
o
n
t
r
o
l
e
s
E,
l

u
n
s,
u
n
i
v
e
r
s
e
e
l
t
a
a

p A, r T, i C, i, p A, t i E,

E,
m
A,
n
c
l,
p
A,
l,
E,

E c t i e f r e c h t v a a r d i g p R, l, v.